

FORMOVANIE BIBLICKÉHO KÁNONU

Andrea Korečková

THE FORMATION OF THE BIBLICAL CANON The formation of the canon of the Old and New Testaments as a standard norm is the result of a lengthy development that took place in several stages under similar circumstances. During this period some books assumed an immediate authority, while others, due to their content, remained contentious. Although the hypothesis of the development of the Old Testament in three stages is generally accepted, researchers remain divided on the question of when the third part of the Old Testament canon (and with it the canon as a whole) was closed. A further question concerns the canon that was used by Jesus and after him the early church. From the New Testament books it is clear that the Psalms and the Prophets had already acquired an authoritative character, but we also find in them quotations from deuterocanonical literature. Another issue that is touched on is the relationship between the canonical books and the writing of the apostles and church fathers that have been handed down. The viewpoint of the Catholic and Protestant churches with regard to the latter has remained different ever since the time of the Reformation.

1. SITUÁCIA

Cieľom článku je poukázať na nové príspevky týkajúce sa formovania biblického kánonu, na jeho vplyv a na význam učenia v Cirkvi, pripomenúť otázky, ktoré poukazujú na rozpory v kanonických spisoch a sponchýňujú pevne zakorenené pravdy a v závere uľahčiť orientáciu v nasledujúcej rozmanitosti názorov a tradičných právd.

Ranná cirkev nepoznala dnešnú ustálenú podobu novozmluvného kánonu. Existovali iba spoločenstvá zoskupené okolo apoštolských autorít Pavla, Petra, Jána a iných, ktoré preberali ich tradície. V samotných evanjeliách sú zaznamenané vzájomné vplyvy medzi týmito spoločenstvami (napr. Ga 2,11–14). Mnohé sa v priebehu 2. a 3. storočia zjednotili a po vzájomnej diskusii v ranej cirkvi vytvorili terajšiu podobu Novej Zmluvy. Napriek tomu, nemôžeme predpokladať, že všetky spisy ranej cirkvi boli používané s rovnakou autoritou. V skutočnosti išlo o výzvu pre rozdielnych svedkov toho istého Ježiša, vytvoriť spolu súvisiaci celok písomných svedectiev o Kristu.¹

¹ P. Hinlicky, *Čítanka z dejín dogiem*, skriptá, Bratislava 1998, 32.

S pojmom kánon sa stretávame v spisoch cirkevného otca Atanázia, ktorý na koncile v Laodiceji uviedol zoznam kanonických kníh Starej a Novej Zmluvy. Tradičné nazeranie na biblický kánon zostáva v jeho aktívnom zmysle, ktorý slúži ako pravidlo pre kresťanský život a vieru, a rovnako v pasívnom zmysle ako normatívny zoznam kníh, ktoré sú používané v cirkvi. Normatívny zoznam má z cirkevného hľadiska dvojakú funkciu. Reprerentuje autoritatívnu zbierku kníh – normu, ktorá je predpísaná (*norma normata*), ale súčasne tiež zbierku autoritatívnych kníh (*norma normans*) normu, ktorá predpisuje.

2. KÁNON STAREJ ZMLUVY

2.1 Uzatvorenie Kánonu? (Beckwith)

Koncom 19. storočia publikoval H. E. Ryle štúdiu „The Canon of the Old Testament“, kde detailne opísal trojstupňový vývoj Starej Zmluvy: Zákon (*Torah*) bol prvou zbierkou svätých spisov, všeobecne uznanou a prijatou v Izraeli, ktorú možno datovať do obdobia najneskôr 400 rokov pr. Kr. V druhom štádiu vývoja Tenaku boli akceptovaní Proroci (*Nebi'im*), ktorých datovanie ako zbierky možno predpokladať najneskôr do roku 200 pr. Kr. Spisy (*Ketubim*), medzi ktoré patrili sporné knihy ako Vepieseň, Kazateľ, Ester, Rút, dosiahli podľa Ryle kanonický status najneskôr v 1. storočí po Kr., na tzv. koncile v Jamnii.² Trojstupňový vývoj Starej Zmluvy bol medzi bádateľmi všeobecne prijatý, napriek tomu diskusia o datovaní štádií (najmä posledného) pokračuje ďalej. Otázkou pre nás zostáva, kedy prebiehal záverečný proces kanonizácie Starej Zmluvy. Nemáme dostatočné dôkazy, aby sme potvrdili hypotézu, ktorá predpokladá, že na koncile v Jamnii sa uzatvorila tretia časť Tenaku. Sanders chápe toto stretnutie ako socio-politickú reorganizáciu židovstva, odohrávajúcu sa po zničení Jeruzalema v roku 70.³ Beckwith relativizuje nepriame doklady o záverečnom procese utvárania Tenaku v Jamnii.⁴ Domnieva sa, že kanonizácia prebehla v 2. alebo 1. storočí pr. Kr., na základe rozhodnutia o identite a povahe kníh, ktoré majú tvoriť biblický kánon. Finálnu podobu nadobudol kánon v čase Júdu Makabejského v roku 164 pr. Kr.⁵ Už v čase písania Lukášovho evanjelia bola táto podoba známa. Lukáš sa zmieňuje o muče-

² H. E. Ryle, *The Canon of the Old Testament*, Macmillan, New York, 1892, 72–75, 91–93, 110–117.

³ J. A. Sanders, *Torah and Canon*, Fortress Press, Philadelphia 1972, 91.

⁴ J. A. Sanders, op. cit., 91.

níckej smrti spravodlivých prorokov, umučených od stvorenia sveta „od krvi Ábelovej až po krv Zachariášovu“ (11,48–51). Ábel je prvým prorokom, prvej kanonickej knihy (1 M 4,8), Zachariáš posledným prorokom, poslednej kanonickej knihy (2 Kron 24,20–22).⁶

Bruce argumentoval, že Lk 11,48–51 je jasným dôkazom kompletnosti hebrejského kánonu v Ježišovej dobe, aj keď v hebrejskom kánone Proroci neboli poslednými knihami.⁷ Ďalším dôležitým citátom je Lk 24,44, kde je zmienka o trojitom členení hebrejského kánonu „zákon Mojžišov, proroci a žalmy.“ Podľa Beckwitha boli žalmy v istom časovom období názvom pre tretiu skupinu kanonických kníh, ktorá bola neskôr premenovaná na Ketubim. Podobné označenie je evidentné v spisoch Filóna Alexandrijského a v kódexe z káhirskej genízy (Kairo Geniza) z 10. storočia.⁸

McDonald odmieta tieto argumenty, pretože Lukáš neuvádza jednotlivé knihy, iba sa zmieňuje o tripartite kánonu, ktorá bola v 1. stor. po Kr. všeobecne známa. Len Tóra a Proroci mali vtedy všeobecne prijatý autoritatívny status. V ostatných novozmluvných spisoch nie sú zmienky o komplexnom, ale skôr o dvojtom delení kánonu, napr: Zákon a Proroci (Mt 5,17; 7,12; Lk 24,27; Sk 28,23), Mojžiš a Proroci (Jn 1,45), Stará Zmluva (2 K 3,14), Písmo (Jn 13,18; Ga 3,8), všetky spisy nazvané Zákonom (Jn 10,34 cituje Ž 82,6; 1 K 14,21 cituje Iz 28,11–12).⁹ Tretia časť kánonu Staréj Zmluvy nebola v novozmluvnej dobe uzatvorená.

2.2 V novozmluvnej dobe kánon obsahuje Žalmy a prorokov

Podľa McDonalda je Nová Zmluva jasným dôkazom toho, že hebrejský kánon ešte nebol kompletný v 1. stor. po Kr., pretože zmienky nie sú zachytené ani v Ježišových výrokoch ani v rannej kresťanskej literatúre. Zastáva názor, že 1. stor. po Kr. nebolo vhodným obdobím na ustanovenie kánonu, lebo židovskú komunitu trápili iné problémy (rímska okupácia, ekonomické ťažkosti, sektárske výhlady o príchode Mesiáša, túžba po politickej nezávislosti). Zároveň sa objavovala apokalyptická literatúra, ktorá odzrkadľovala sklamanie a starosti národa, na čo naráža aj evanjelista Matúš (9,35–38; 23,1–36). Kanonizačný proces preto prebiehal ešte ďalšie

⁵ R. Beckwith, *The Old Testament Canon of the New Testament Church*, Eerdmans, Grand Rapids 1985, 261–262.

⁶ Tamže, 215–222.

⁷ F. F. Bruce, *The Canon of Scripture*, InterVarsity, Downer's Grove 1988, 31.

⁸ R. Beckwith, op. cit., 112.

⁹ L. M. McDonald, *The Formation of the Christian Biblical Canon*, Hendrickson Publishers, Massachusetts 1992, 43–47, podobne R. Beckwith, op. cit., 105.

štyri storočia po koncile v Jamnii, keď rabínov zamestnávala diskusia Jeruzalemského a Babylonského Talmudu.¹⁰ Otázkou ale zostáva, aký kánon používal Ježiš a následne ranná cirkev? Tvrdenie LaSora, Hubbarda a Busha, že „kresťanská cirkev sa narodila s kánonom vo svojich rukách,“¹¹ je málo pravdepodobné. Ucelenú odpoveď nám neposkytne ani Nová Zmluva, pretože citovanie zo starozmluvných kníh, ešte neznamená, že ide o kanonické spisy. Týka sa to samozrejme aj často citovanej formuly „je napísané,“ pretože citát mohol byť použitý ako autoritatívne slovo (1 M 2,24 v Mt 19,5,6; Ž 22,2 v Mk 15,34; Iz 29,13 v Mt 15,8; Jer 7,11 v Mk 11,17) alebo na druhej strane ako ilustrácia, a to i z nebiblických prameňov (1 Enoch 1,9 je citovaný v Jud 14, Epimenides, Aratus v Sk 17,28; Epimenides v Tit 1,12; Múdrost' Šalamúnova v R 1,18–3,20, v Lk 11,49 a Mt 23,29–36; Sírach v Mt 11,25–26.27.28–30). Je len treba pripustiť, že knihy, ktoré boli predmetom sporov, nie sú priamo citované novozmluvnými autormi (Rut, Est, Kaz, Veľpieseň).

McDonald a Bruce argumentujú, že autoritatívny kanonický status nadošli tie knihy, ktoré boli rešpektované a používané v spoločenstvách veriacich.¹² Rovnaké pravidlo bolo neskôr používané v kresťanskej cirkvi pri začlenení spisu do novozmluvného kánonu.

Významnou pomocou v diskusii môže byť Součkovou rozlíšenie idey kánonu a kánonu ako presne ohraničenej skupiny spisov. V prvom rade bol kánon v dobe rannej cirkvi skutočne uznávanou veličinou, v druhom rade prebiehala diskusia aj v ponovozmluvnej dobe.

Cirkevní otcovia potvrdzujú, že ranná cirkev dala prednosť Alexandrijskému kánonu pred Palestínskym, hlavne kvôli gréčtine, ktorá bola rozšíreným jazykom (v porovnaní s hebrejčinou alebo aramejčinou). To umožnilo čítať a študovať Starý Zákon v reči, ktorou hovoril vtedajší vzdelaný svet, čo malo svoj dopad aj na misiu medzi pohanmi. Okrem Septuaginty používala ranná cirkev deuterokanonickú literatúru a pseudoepigrafy. Medzi najčastejšie citované spisy patria štyri knihy Makabejské, Sírach, Múdrost' Šalamúnova, Enoch, kým citáty z kanonických spisov Ezdráš, Nehemiáš, Žalospiev, Abdiáš, Micheáš, Aggeus chýbajú. Vo 4. a 5. storočí sa tento prístup k Písmu zmenil. Východná cirkev zostala pri používaní Alexandrijského kánonu, ale vylúčila tzv. deuterokanonické spisy ako menej autoritatívne. Napriek tomu, na koncile v Jeruzaleme v roku 1672 ich znou-

¹⁰ Tamže, 50.

¹¹ W. S. LaSor, D. A. Hubbard, F. W. Bush, *Old Testament Survey*, Eerdmans, Grand Rapids 1983, 17.

¹² L. M. McDonald, op. cit., 99, F. F. Bruce, op. cit., 42.

va prijala a vyhlásila za kanonické.¹³ Západná cirkev sa pridržala učenia Augustína z Hippo, ktorý vo svojom zozname uviedol 44 kanonických kníh Starej Zmluvy, vrátane deuterokanonických spisov. Tento rozdielny prístup ku kánonu Starej Zmluvy je evidentný aj v dnešnej Cirkvi. Katolícka cirkev uznáva Alexandrijský kánon *sacre et canonice* (1504).¹⁴ Východná ortodoxná cirkev prijala ešte tzv. Apokryfy (1 Ezdráš, Menašeho modlitba, 151 Žalm a 3. knihu Makabejskú). Protestantké cirkvi sa vrátili ku Palestínskemu kánonu, s ktorým sa líšia iba rozdielnym usporiadaním kníh. Na záver možno povedať, že knihy alexandrijského kánonu sú tým, čo je najbližšie k bohoslužobnému čítaniu rannej cirkvi.

B. KÁNON NOVEJ ZMLUVY

3.1 Vieroučná autorita

Prvé a druhé storočie môžeme charakterizovať ako začiatok formovania novozmluvného kánonu, pretože sa objavujú prvé zbierky autoritatívnych spisov (hlavne evanjelií a Pavlových listov), ktoré boli uvádzané formulami „Písmo“ (*hé grafě*), „Písmo hovorí“ (*hé grafě legei*), „je napísané“ (*gegraptai*), „to čo je napísané“ (*to gegrammenon*)?, ktoré postupne nadobúdajú rovnakú autoritu, akú mala Stará Zmluva.

Medzi prvými, kto vo významnejšej miere ovplyvnil koncept kánonu bol aj Markion zo Sinopy, ktorý zavrhol Starú Zmluvu, odstránil knihy, ktoré obsahovali židovské prvky alebo starozmluvné citáty, vyzdvihol 10 Pavlových listov a Evanjelium podľa Lukáša.¹⁵ Okrem Markiona sa v cirkvi objavilo gnostické hnutie, ktoré interpretovalo Starú Zmluvu na základe platónskej filozofie.¹⁶ Tieto udalosti donútili cirkev k tomu, aby vytvorila normu, ktorá by rozhodovala o spisoch používaných na službách. Preto na rozličných miestach a za rozličných podmienok vznikali tzv. *notae canonicitatis*. Okrem iného to bola *regula fidei*, ktorá potvrdzovala vieroučný článok alebo vyznanie viery. V pôvodnom význame sa vzťahovala na celý

¹³ *The Blackwell Dictionary of Eastern Christianity*, Blackwell Publishers, Oxford 1999, 82–83, text rozhodnutí je publikovaný v anglickom preklade.

¹⁴ H. Dizinger, *Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, Herder Freiburg/B 1991, 497.

¹⁵ J. B. Souček, *Úvod do Nového Zákona*, Přednášky na Husově fakultě ve školním roce 1946/47, soukromý opis k studijním účelům, 50.

¹⁶ P. Pokorný, *Píseň o perle. Tajné knihy starověkých gnostiků*, Vyšehrad, Praha 1986, 54–59.

obsah apoštolskej tradície. Stretávame sa s ňou u Klementa Rímskeho (1 Klem 40,1–5), Ignácia z Antiochie (Ign. Filad. 5,1–2), Polykarpa zo Smyrny (Pol. Filip. 7,1–2). K jej zúženiu došlo až po tom, keď jednotlivé časti apoštolskej tradície boli písomne zaznamenané, rôznorodo vykladané, formálne kritérium apoštolského pôvodu nestačilo, preto bolo potrebné zamerať sa na kerygmu, ako na jej obsahový stred.¹⁷ S takýmto nazieraním na Písmo sa stretávame u Ireneu, ktorý píše

„...všetci (učeníci) hlásali jedného Boha, stvoriteľa neba a zeme, zákonom a prorokmi zvestovaného a jedného Krista, Syna Božieho; tým, ktorí nesúhlasia, pohŕdajú bratmi Pána, pohŕdajú potom i Kristom Pánom, ale pohŕdajú aj Otcom a zatracujú samých seba, vzpierajúc sa a odporujúc svojmu spaseniu, čo robia všetci kacíri.“ (Haer. 3.1.2)¹⁸

alebo u Tertuliána, ktorý píše „...pozrime, čomu sa (Rímska cirkev) naučila, čo učila ... Jediného Boha a Pána pozná, stvoriteľa všetkého a Ježiša Krista z Panny Márie, Syna Boha Stvoriteľa a tela vzkrieseného; zákon a prorokov mieša so spismi evanjelickými a apoštolskými, odkiaľ čerpá vieru, čo pre ňu znamená vodu, Duchom Svätým sa odieva, eucharistiou sa živí a k mučeníctvu pozýva...“ (De praescr. 36)¹⁹

3.2 Apoštolica

Vedľa všeobecného prijatia v cirkvi a jeho neustáleho používania, ďalším kritériom bola historická apoštolica spisu, ktorá obsahovala výroky Pána, zapísané buď samotným apoštolom alebo niekým, kto bol s apoštolom v úzkom vzťahu. Souček potvrdzuje, že tézy o apoštolskom pôvode sú správne, napriek tomu „cirkev pri tvorbe kánonu merala apoštolicitu dogmaticky a nie literárne-historicky. Pojem apoštolicity je podľa toho historizovaním vieroučne-pneumatického rozpoznávania o kvalite kanonických spisov, historizovaním niekedy mylným až násilným.“²⁰ Napriek podmienkam, ktoré stanovila cirkev, sa objavovali spisy, ktoré vyvolávali rôznorodé postoje, v niektorých kruhoch boli hodnotené sporne, v iných ako apoštolské. Dôkladom toho je Muratorihô kánon, v ktorom nachádzame Petrovu apokalypsu a Múdrost' Šalamúnovu, kým kanonické knihy sú hodnotené ako sporné (Jk, Žid, 1 a 2 Pt).²¹ Eusébius Cézarejský ako prvý predložil známy

¹⁷ P. Pokorný, „Svatá tradice“, ThPrKR 26 (1959), 137.

¹⁸ J. P. Migne (vyd.), *Patrologia cursus completus, series graeca*, Paris 1857–1866, 845.

¹⁹ J. P. Migne (vyd.), *Patrologia cursus completus, series latina*, Paris 1844–1855, 58.

²⁰ J. B. Souček, *K dějinám novozákonního kánonu*, skriptá z doby 2. svetovej vojny, 13.

²¹ G. M. Hahnehan, *The Muratorian Fragment and the Development of the Canon*, Clarendon, Oxford 1992, 134–135.

zoznam novozmluvných spisov, ktoré rozdelil na štyri časti: kanonické, spor-
né, falošné, nekanonické.²² V roku 367 predstavil Atanázius v tzv. Svia-
točnom liste 27 spisov Novej Zmluvy. Oficiálne uzatvorený kánon Novej
Zmluvy bol až na 3. synode v Kartágu v roku 397, ktorý potvrdzoval Ata-
náziov kánon. V čase reformácie Luther a Kalvín popierali plný kanonic-
ký status listu Hebrejom, Jakuba, Júdu a knihy Zjavenia, dokonca to vy-
zeralo tak, že sa vrátia ku Eusébiovmu kánonu. Katolícka cirkev prijala
latinský preklad Vulgáty na Tridentskom koncile a vyhlásila ho za spoľah-
livý a smerodajný (1506).²³ Na 2. Vatikánskom koncile bolo nanovo potvr-
dených 27 novozmluvných spisov „napísaných z vnuknutia Ducha Sväté-
ho...opisujúcich začiatky Cirkvi“ (1501).²⁴

Protestantské cirkvi odmietli deuterokanonické spisy, hlásia sa ku 27 ka-
nonickým knihám Novej Zmluvy, ktoré boli predstavené Atanáziom. Re-
formované cirkvi svoje stanovisko legitimizovali v tzv. vyznaniach viery:
Confessio Gallicana (1559), Belgica (1561) a Westminstera (1647), Helve-
tica posterior (1566).

Helvétske vierovyznanie o kanonickom Písme proklamuje „Veríme a vy-
znávame, že kanonické Písmo svätých prorokov a apoštolov obojakého Zá-
kona je pravé slovo Božie samo a že má postačujúcu autoritu zo seba sa-
mého, nie z ľudí. Pretože sám Boh hovoril k otcom, prorokom a apoštolom
a hovorí k nám doposiaľ skrze Písmo Sväté (1.1).“²⁵ K Apokryfám zaujali
následovné stanovisko „... aby v Cirkvi boli čítané, nie však povýšené na
takú autoritu, aby potvrdzovali vieru, ... k zbožnosti postačia tie knihy,
ktoré máme (1.6).“²⁶

4. PÍSMO A TRADÍCIA

4.1 Vykladať Písmo Písmom?

Zvesť o Ježišovej smrti a o vzkriesení bola v rannej cirkvi odovzdávaná
formou ústnej tradície. Výroky Pána, ktoré kolovali v cirkvi mali autorita-
tívny charakter (1 Tes 4,15; 1 K 7,10.17; 9,14; 11,23).

²² L. M. McDonald, op. cit., 206–207.

²³ H. Denzinger, op. cit., 497–8.

²⁴ H. Denzinger, op. cit., 496.

²⁵ Čtyři vyznání. Vyznání Augsburské, Bratrské, Helvetské a České se čtyřmi vyznáními
staré církve a se čtyřmi články pražskými, Komenského evangelická bohoslovecká fakul-
ta, Praha 1951, 191.

²⁶ Ibid., 192.

Po smrti niektorých z prvých svedkov Kristovho zmŕtvychvstania, po
oddialení očakávanej parúzie, po rozšírení kresťanstva do veľkých a vzdia-
lenejších miest a z prakticko-organizačných potrieb vznikajú prvé zázna-
my ústnej tradície. S autoritou apoštolskej tradície sa stretávame v spisoch
apoštolských a cirkevných otcov. Najviac dokladov nájdeme u Irenea, kde
Písmo a tradícia nie sú významovo odlišné termíny. Písomná forma tradi-
cie mala stálejšiu podobu, kým ústna forma tradície mala jednoznačnejší
obsah. Ale stále ide o jednu tradíciu, v ktorej počuť hlas živého Pána.²⁷

Pre Luthera sa stalo Písmo pravidlom, aby rozhodovalo v otázkach vie-
ry (*sola Scripturam regnare*) a ako také je *per sese certissima, apertissi-
ma, sui ipsius interpres*,²⁸ t.j. Písmo, ktoré je samo osebe maximálne vie-
rohodné, zreteľné, je svojím vlastným vykladačom a kľúčom, nepotrebuje
overenie, objasnenie a výklad sprostredkovaný cirkvou alebo tradíciou.²⁹
Správne pochopený, doslovný význam textu v sebe obsahuje duchovný vý-
znam. Je to ponúknuté Slovo, ktoré čaká na svoj výkon, ku ktorému dôjde
pri pochopení Písma. Obrat ku Slovu je vystihnutím podstaty, ktorú Pís-
mo malo zjaviť. Reformačný princíp bol tak postavený proti tradícii, uči-
teľskému úradu cirkvi a svedectvu Otcov. Sola scriptura ako sui ipsus in-
terpres pôsobil pre katolícku cirkev neuspokojivo a naivne, pretože text
nebol chránený pred protikladnou svojvôľou vykladačov. Pri výklade ob-
tiažnych miest a hermeneutickej nedostupnosti Písma, bolo treba, aby sa
odvolávali na tradíciu a výroky Otcov, ktoré boli dôležitými a nepostráda-
teľnými pomocníkmi inšpirovanými Duchom Svätým.³⁰

4.2 Súčasná diskusia

Nedôsledný je nielen katolícky, ale aj protestantský prístup. Von Campen-
hausen poukazuje, že prvým historickým svedkom Ježiša Krista neboli ka-
nonizované spisy Novej Zmluvy. Na jeho samotnom začiatku to bola vý-
lučne ústna tradícia. Ogden preto odmieta postavenie Písma ako sui ipsus
interpres. Pretože tak, ako ostatné teologické authority, aj Písmo musí byť
autorizovanou autoritou, t.j. normou, ktorá je normovaná. Pravou normou
a autoritou Písma, ako aj východiskom všetkých autorít je omnoho vyššia
autorita, ktorou je Ježiš Kristus a práve z toho dôvodu je mu Písmo podda-

²⁷ P. Pokorný, „Svatá tradice,“ ThPrKR 26 (1959), 137.

²⁸ M. Luther, Assertio omnium articulorum..., Weimarer Ausgabe D. Martin Luthers Werke,
Kritische GA, Weimar–Köln–Tübingen 1883nn, 7, 97, 23.

²⁹ H. G. Pöhlmann, *Kompendium evangelické dogmatiky*, Mlýn, Jihlava 2002 (preklad), 49.

³⁰ J. Grondin, *Úvod do hermeneutiky*, Oikoumene, Praha 1997 (preklad), 62.

né.³¹ Odvolávajúc sa na výsledky historickej kritiky poukazuje, že žiaden novozmluvný spis zachovaný v dnešnej podobe nebol napísaný Ježišovým učeníkom alebo jeho žiakom. Preto o kanonických spisoch môžeme povedať, že sú neskoršou interpretáciou Cirkvi. *Auctoritas canonica* a *norma ecclesiae* nie je Nová Zmluva, ale apoštolský svedok.³² Pred samotným Písmom, tu bola tradícia a Písmo sa stalo jej súčasťou. Podľa Ogdena medzi tradíciou cirkvi, učiteľským úradom a autoritou Písma nie je v princípe rozdiel. Nielen biblický kánon je produktom cirkevných rozhodnutí, ale aj jednotlivé spisy Novej Zmluvy interpretujú pôvodné apoštolské svedectvo so všetkými jeho dôrazmi.

5. ZÁVER

Opísanie vzťahu medzi kánonom a tradíciou, takisto ako definícia kresťanského kánonu a jeho funkcie v cirkvi sú teda otvorenou otázkou, ktorej riešenie bude s veľkou pravdepodobnosťou inšpiráciou pre formovanie súčasného života cirkvi i pre súčasnú hermeneutickú diskusiu. Z teologického hľadiska ostane významným úsudok Karla Bartha, ktorý napísal „Biblia je svojím spôsobom a na svojej úrovni pravý Boh a pravý človek.“³³ Ako pravý človek stojí Biblia vo viacerých sporoch, ako pravý Boh bude aj naďalej charakteristická svojou najvladnejšou podstatou: 1) svedectvom o identite jedného Boha, ktorý sa prejavil ako Boh Abraháma, Izáka a Jáka v Starej Zmluve a ako Boh a Otec Ježiša Krista v Novej Zmluve, 2) svedectvom o príbehu Ježiša Krista – inkarnovaného Slova a večného Syna Božieho.

³¹ S. M. Ogden, „*The Authority of Scripture for Theology*,“ *Interpretation* 30 (1976), 247.

³² S. M. Ogden, op. cit., 252.

³³ K. Barth, *Učení o Písmu Svatém*, spracovali F. M. Dobiáš, J. B. Souček, rozmnožený rukopis, 1943 (preklad), 11.